

sissa) Pohjoismaissa alkoholipolitiikasta keskustellaan vakiintuneissa muodoissa parlamentteja myöten, on yllättävää, että Fahrenheitillä oli monissa EC-maissa vaikeuksia löytää ylipäättään virallisia alkoholipoliittisia dokumentteja.

Michał Gajlewicz (Puola) oli selvittänyt juomatapojen esiintymistä Puolan TV:ssä. Irmgard Eisenbach-Stangl (Itävalta) oli tutkinut alueellisia eroja Itävallan juomatavoissa ja alkoholikontrollissa. A. O. Odejide (Nigeria) esitteli nigerialaisten kouluisten alkoholinkäyttöä koskevaa tutkimusta. Cheryl Stephens (USA) oli vertaillut ensiapuun tulleita tapaturma- ja muita potilaita tapahtumaa edeltäneen alkoholinkäytön suhteen.

Robin Room (USA) oli tutkinut, onko juomista koskevilla asenteilla ja käsityksillä siitä, mitä juomisongelmien suhteen pitäisi tehdä, jotakin systemaattista yhteyttä. Aineistona oli erään WHO:n tutkimuksen yhteydessä Meksikosta, Sambiasta, Skotlannista ja Kaliforniasta koottu koko väestöä edustava otantahaastattelu. Oli saatu yllättävä tulos: suhtautuminen juomiseen ja asennoituminen alkoholi-ongelmien hoitamiseen eivät olleet millään systemaattisella tavalla yhteydessä toisiinsa. Tämä päti kaikissa neljässä maassa. Se, mitä vastaajat pitivät oikeana tapana ratkaista juomisen tuottamia ongelmia (pitäisikö juoppoa rangaista vai hoitaa, kuuluuko asia perheelle vai sivullisille, ovatko ongelmat isoja vai pieniä), ei näyttänyt lainkaan heijastuvan itse juomisesta koskeviin asenteisiin eikä myöskään omaan juomiskäyttäytymiseen. Arvostettua mutta ongelmallista käyttäytymistä koskevat normit ja tuon käyttäytymisen tuottamien ongelmien hoitamista koskevat normit ovat Roomin mukaan muutenkin mutkikkaassa suhteessa toisiinsa. Toisaalta terveyskasvatuksen perusideoita on saada ihminen tajumaan, että sairastuminen johtuu usein omasta käyttäytymisestä. Toisaalta ongelmat pitäisi hoitaa tuomitsematta.

Muutamit tutkijat esittelivät hoitoon liittyviä tutkimuksia. Zsuzsanna Elekes (Unkari) vertaili kolmenlaisia ”alkoholihoitopalvelujen” käyttäjiä: vapaaehtoisesti hoitoon

tulleita, pakkohoidettuja sekä säilöön otettuja (tai selviämisasemalle otettuja). Douglas Cameron (Englanti) selosti avohoitoon ja usein asiakkaiden kotona tapahtuvaan hoitoon perustuvan hoitoyksikön (Community Alcohol Team) asiakasseurantaa. Hän oli myös yhdessä Kajetan Zakrzewskin (Puola) kanssa pyrkinyt vertaamaan englantilaisten ja puolalaisten asiakkaiden minäkuvaa. Minä kerroin kahden eteläsuomalaisen kunnan päihdehuollon kehityksestä sodan jälkeen.

Goefrey Hunt kumppaneineen (Englanti) esitti katsauksen Englannissa vuosisadan vaihteen tienoilla toimineitten juoppojen ojennuslaitosten syntyyn ja periaatteisiin. Englannissa — samoin kuin Skotlannissa ja Irlannissa — alkoholistien pakkohoito erityisissä laitoksissa alkoi ja loppui huomattavasti aikaisemmin kuin Pohjoismaissa. Liberalistinen parlamenttioppositio tällaista vapauden riistoa vastaan oli jo vuosisadan alkuvuosina selvästi voimakkaampi kuin meillä. Katsaus vie nähdäkseni eteenpäin myös keskustelua siitä omituisuudesta, että Britteinsaarilla alkoholistilaitosten asukeista noin neljä viidennestä oli naisia. En tiedä muita tapauksia, joissa miehet eivät olisi olleet valtaenemmistönä alkoholihuoltoloissa. Analyysi viittaa siihen, että selitystä täytyy hakea isossa mielessä naisen tuolloisesta asemasta Britteinsaarilla. Jos vapausoikeudet olivatkin tärkeitä maiden kansalaisille, niin naiset eivät olleet täysivaltaisia kansalaisia. Heitä saattoi sulkea epämääräiseksi ajaksi, jopa moneksi vuodeksi, juoppojen ojennuslaitokseen, kun miehelle langetettiin vastaavasti rikkomuksesta sakko tai lyhyt vankeusrangaistus. Pohjoismaissa vapausoikeuksia ei ehkä valvottu yhtä tarkasti, mutta tuo suhteellinen oikeudettomuus koski tasa-arvoisemmin sekä miehiä että naisia. Miehenkin saattoi panna pitkäksi ajaksi pakkohoitoon.

Harald Klingemannin (Sveitsi) menetelmiltään omintakeinen tutkimus pyrki pureutumaan ihmisen arkkikäsitteisiin poikkeavasta käyttäytymisestä. Haastateltaville esitettiin nauhoitettu tilanne, jossa on vihjeitä ”Hansin” joutumisesta vaikeuksiin joko alkoholin, huumeiden, rikollisuuden tai ”nuoriso-ongelmien” ta-

kia. Heiltä kysyttiin, mihin seikkoihin ”Hansin” vanhempien pitäisi kiinnittää huomiota. Vastaaajien vapaamuotoiset vastaukset nauhoitettiin ja syötettiin tietokoneeseen. Vastauksia, joita kertyi 576, analysoitiin Textpack V -nimisen ohjelman avulla. Ohjelma tekee sanastoja, indeksejä ja esittää sanoja ja sanajonoja ympäristössään. Tällä tapaa pyrittiin selvittämään, minkälainen rakenne ihmisten arkisilla käsityksillä eräistä ongelmista on. Klingemannin mukaan arkkikäsitteet poikkeavasta käyttäytymisestä ovat moniulotteisia kokonaisuuksia eivätkä yksinkertaisia kaavoja. Sisältö on moniaineksinen: sosiaaliset, psyykkiset ja fyysiset ongelmaindikaattorit kytkeytyvät yhteen. Arvottavat lausumat ovat elimellinen osa arkkikäsitteitä. Klingemannin esitys aiheutti vilkkaan keskustelun hänen menetelmänsä ja perinteisten asennemittausten edusta. Kiistaton ero on se, että tässä menetelmässä ei ole siinä määrin ennalta lukkoon lyötyjä ulottuvuuksia kuin valmiit vastausvaihtoehdot tarjoavassa asennemittauksessa. Monille näytti kuitenkin jäävän avoimia kysymyksiä sen suhteen, miten ohjelma osaa tulkita vastauksia.

Jukka-Pekka Takala

Charles Bukowskin nauru

Charles Bukowski on amerikkalainen kirjailija, joka hämmästyttävästi omistaa ”suomalaisen viinapään”, vaikka onkin syntynyt Saksassa ja muuttanut kaksivuotiaana Yhdysvaltoihin. Hänen kirjansa, joista ”Postitoimisto” on juuri käännetty suomeksi, ovat loputonta kuvausta juomisesta, humalasta ja viinahuurujensekaisista naisseikkailuista. Bukowski kirjoittaa realistista tekstiä, joka on niukkailmeistä mutta ilmaisuvoimakasta. Hän on kehittänyt Ernest Hemingwayn ja Dashiell Hammettin luomaa tyyliä yhä pitemmälle.

Kirjojen näkökulma on tarkoitukSELLISESTI sammakon perspektiivi. Vä-

lillä tämä kapeus vaikuttaa vastenmieliseltä: lukija tympääntyy ainaiseen juomisen kuvaukseen. Useimmiten kirjailijan itseironia ja vuoropuhelujen iskeyvyys kuitenkin luovat niin voimakkaan todellisuuden tunnun, että se imaisee mukaansa.

Estottoman kielenkäyttönsä takia Bukowski tuo mieleen neuvostoliittolaisen romaaneiteetikon M. Bahtinin (Kirjallisuuden ja estetiikan ongelmia. Moskova: Edistys, 1979) näkemykset karnevaalikulttuurista ja naurusta. Bahtinin mukaan kansa on aina naurun ja pilkan avulla parodioinut vallanpitäjiä. Naurulla on ollut myös tärkeä merkitys romaanin syntyhistoriassa: se on tuonut erilaisten näkemysten, ideologioiden ja kielten kuvaukset kirjoitettuun sanaan. Bahtin näkee juuri ”sanan sisäisessä dialogisuudessa” ja ”kielten moniäänisyydessä” romaanin erikoispiirteen. Hän korostaa veijarin, hölmön ja narrin merkitystä romaanin synnylle. Nämä saattoivat iavilla virallista sanankäyttöä, hyväksytyjä totuuksia ja löytää niistä uusia merkityksiä.

Bahtinin mukaan kansan naurukulttuuri on aina liittänyt toisiinsa sukupuolielinten kuvaukset, ulostamisen, kuoleman, syntymän ja vuodenajat. Erityisesti renessanssin suurten kirjailijoiden teoksissa karnevaalikulttuuri saavutti huippunsa ja alkoi sitten hitaasti laantua. Bahtin havainnollistaa näitä näkemyksiään seikkaperäisellä François Rabelais'n teosten tarkastelulla. Rabelais käyttää hyvinkin groteskeja keinoja osoittaakseen keskiajan ajatusmaailman kestäättömyyden ja naurettavuuden. Toisaalta hänen uusi ihmisihanteensa on kuvattu liittäen ruumiilliset ominaisuudet ja henkiset hyveet tiukasti yhteen. Gargantua-jättiläinen on suuri mitoiltaan ja ruokahalultaan. Hän juo paljon, ulostaa paljon, mutta on myös monipuolisesti sivistynyt, ja hänen älyllinen uteliaisuutensa täyttää koko maailman. Juopumisesta tulee Rabelais'lla, kuten olen aikaisemmin todennut, tiedonjanon symboli.

Charles Bukowskilla ei ole renessanssikirjailijan ihanteita, ei tämän sivistystä eikä tiedonjanoa. Yhteistä on vain kansan naurukulttuurin hyväksikäyttö. Bukowskin kuvauksissa juopottelu, sukupuoliakti ja rivoudet ovat muuttuneet isetarkoitukseksi.

Kirjassaan ”Ham and Rye” hän toteakin ensimmäisestä humalastaan löytäneensä silloin jotain, mistä olisi lohtua elämään vuosiksi eteenpäin. Juopottelun kautta Bukowski kuvaa toisaalta elämän sietämätöntä type-ryyttä ja toisaalta keinoja, joiden avulla tästä koettelemuksesta voi selvitä inhimillisyytensä säilyttäen. Naurusta on apua, mutta tämä nauru on enää vain apuväline olemassaolon taistelussa, ei ase, jolla muutetaan maailmaa. Edistykseen Bukowski kieltäytyy päättäväisesti uskomasta, niin kuin myös hänen esikuvansa Ferdinand Céline, josta hän kirjoittaa poikkeuksellisen lämpimästi.

Kuolema ei enää synnytä uutta elämää. Bukowskin ulkonaisesti yllättävän paljon Rabelais'n tekstejä muistuttavassa jättiläistarinassa ”Six Inches” nainen taikoo sankarin kutistumaan miehen sukupuolielimen kokoiseksi ja tekee sitten tästä orjansa ja omien seksuaalisten nautintonsa välikappaleen. Lopulta kutistunut mies pystyy neulalla ottamaan hengen naiselta. Mies säilyy hengissä ja alkaa kasvaa jälleen.

Tarinassa ”Animal Crackers in My Soup” yhdyntä saa gargantua-maisat mittasuhteet, kun synnytys johtaa sotaan! Lapsi on eläimen ja ihmisen sekasikiö, ja kun se hymyilee, putoaa ensimmäinen vetypommi. Rabelais kuvaa myös sekasikiöitä, mutta hänellä nämä esiintyvät yhteiskunnallisten luonnottomuuksien selvinä vertauskuvina ja ovat häviöön tuomitut.

Bukowskin ansioksi on todettava, että vaikka hän ei ole kirjallisesti Célinen vertainen uudistaja, hän on kuitenkin miehekkäämpi eikä yhtenäinän ruikuta elämän kurjuutta. Juopottelustakin hän etsii elämää, ei pelkkää turtumista.

Parhaimmillaan Bukowski onkin liittäessään juoponroolinsa työelämään ja pilkatessaan ”amerikkalais-ta unelmaa” ja niitä, jotka tähän myytiin vielä uskovat. Tällöin hän on hölmö ja veijari Bahtinin tarkoittamassa mielessä. Ahdistavassa ja mielettömässä maailmassa juopuneesta tulee selvänäkijä, jonka nartintiuku kilisee tehokkaasti ja kauas.

Antero Honkasalo

Alkoholia, kiitos, kun aistillisuutta ja rakkautta ei ole

Istuin juuri äsken yliopiston kahvilassa kahden keskikaljaa juovan miehen ja ikänsä raittiina olleen naisen kanssa.

— Sanokaa, miksi te juotte, miltä se tuntuu, kun te haluatte juoda, nainen kysyi naiivin vilpittömästi. Mutta eiväthän kyyniset, tunteita pelkäävät miehet hänelle tietenkään vastanneet.

Minusta nainen esitti hyvän raittiusyöntekijän kysymyksen, vaikkei hän raittiusyöntekijä olekaan. Jotta voisi tehdä merkityksellistä raittiusyötä, olisi syytä ymmärtää, mihin tarpeisiin ihmiset juovat. Mutta aitoja, rehellisiä vastauksia harvoin saa. Monet tutkimusmenetelmätkin ovat liian karkeita ja pinnallisia tuottaakseen todellisia vastauksia.

Siksi yksi tapa yrittää ymmärtää alkoholin käytön syitä voisi olla kirjallisuuden lukeminen; niiden psykologisten tilanteiden ja syiden erittelemisen, joiden vuoksi ihmiset käyttävät alkoholia. Esimerkiksi länsisaksalainen menestyskirjailija Karin Struck kuvaa hyvin ihmissuhteita ja kulttuuria, joka synnyttää tarvetta alkoholin käyttöön.

Aistillinen tie maailmaan?

”Eikö Mimiä ollutkin lapsena suudeltu ennen kaikkea suulle, aivan kuin kaikki aistilliset tunteet olisi rajoitettu juuri siihen paikkaan, ja eikö se ollutkin ollut hyvää valmennusta elämään läntisessä kulttuurissa, jossa ihmiset saivat rankaisematta tyydyttää vain suun himoja, syödä suklaata, leivoksia, saivat polttaa, syödä ja suudella, kun taas muu osa ruumiista usein jäi asuttamatta?” (Karin Struck: Hehku ja tuhka. Kirjayhtymä 1986).

Kulttuurissamme hallitsee vasen aivopuolisko, älyllisyys, järki, looginen ajattelu. Oikea aivopuolisko, tunteiden, luovuuden ja seksuaalisuuden keskus, on painettu alas. Sensitiivinen ihminen kärsii tästä. ”Kaikki mikä tapahtui pelkästään